Środki stylistyczne, rodzaje literackie, typy wiersza

Tomasz Zygmunt - polonistaonline.ovh

© Copyright by Tomasz Zygmunt, 2026

Uwaga! Całość oraz żadna część tego pliku nie może być w jakiejkolwiek formie publikowana oraz sprzedawana bez wcześniejszej pisemnej zgody autora, pod groźbą odpowiedzialności karnej.

RODZAJE LITERACKIE:

Kryterium	EPIKA	LIRYKA	DRAMAT
sposób przedstawiania świata	opowiadanie, opis	opis przeżyć i uczuć	działanie postaci
konstrukcja wypowiedzi	narracja	monolog liryczny	dialog
funkcje wypowiedzi	przedstawianie świata	wyrażanie uczuć	przedstawiania zdarzeń
subiektywność / obiektywność	obiektywność	subiektywność	obiektywność
czas przedstawienia	przeszłość	teraźniejszość	przeszłość

TYPY WIERSZA

relacja wers – składnia	wiersz składniowy	wiersz składniowy
miara wierszowa	wiersz metryczny	wiersz wolny
występowanie rymów	wiersz rymowy	wiersz biały
podział na strofy	wiersz stroficzny	wiersz stychiczny

WYBRANE ŚRODKI STYLISTYCZNE

apostrofa - bezpośredni, patetyczny zwrot do osoby, bóstwa, upersonifikowanej idei lub przedmiotu, np. „Czego chcesz od nas, Panie”;
inwokacja - rozbudowany, podniosły zwrot do osoby, bóstwa, upersonifikowanej idei lub przedmiotu, np. „Panno święta, co Jasnej bronisz Częstochowy...”;

anafora - powtórzenie tego samego słowa lub zwrotu na początku kolejnych wersów;
epifora - powtórzenie tego samego słowa lub zwrotu na końcu kolejnych wersów;

elipsa - pominięcie w wersie jakiegoś składnika, którego można domyślać się z kontekstu;
antyteza - zestawienie dwóch przeciwstawnych znaczeniowo zdań;
pytanie retoryczne - użycie formy pytania w celu wyrażenia wątpliwości, dylematu lub emocjonalnego zaangażowania odbiorcy;
anakolut - konstrukcja składniowa niezgodna z ogólnie przyjętą normą poprawności, np. źrenice kota łowiąc mysz);
polisyndeton - figura stylistyczna, w której kolejne wersy lub strofy zaczynają się od powtórzonego wielokrotnie spójnika, np. *a, i*;
inwersja składniowa - szyk przestawny wyrazów w wersie;

epitet - wyraz pełniący w tekście funkcję określającą wobec rzeczownika, np. niebo jasne, piękne lice; szumiące lasy;
epitet stały - określenie poetyckie, stale kojarzone z określoną osobą, np. Homerem - Eos różanopalca;
epitet sprzeczny (oksymoron), np. płomień skryty — związek frazeologiczny obejmujący dwa opozycyjne znaczeniowo wyrazy, najczęściej rzeczownik i przymiotnik.

porównanie - krew czerwona jak róże, Mochnacki jak trup blady - uwydatnienie cechy opisywanego przedmiotu przez wskazanie na jego podobieństwo do innego zjawiska.
porównanie homeryckie (/ tak jak orzeł... tak z zaciętością) - porównanie, którego drugi człon jest rozwiniętym, obrazem poetyckim, wprowadzającym w tok opowieści rodzaj bardzo rozbudowanej dygresji.

metafora (przenośnia), np. ogień dnia rozżagwionego (upalny dzień), barwna uroda słońca (kolorowe owoce); wyrażenie, w którym następuje zamierzona zmiana składających się na nie słów.
animizacja, np. ryk wód, szum zawiei, odmiana metafory polegająca na nadaniu przedmiotom nieożywionym, zjawiskom lub pojęciom abstrakcyjnym cech istot żywych.
antropomorfizacja (personifikacja), np. krzak róży jest samotny, senny, zadumany, tuli się, nadawanie tworom nieożywionym, zjawiskom natury i kosmosu, roślinom i zwierzętom cech właściwych człowiekowi.
hiperbola – (przesadnia) - powiększanie, potęgowanie zjawisk; np może służyć wytworzeniu nastroju grozy, nadaniu uroczystego tonu, wzmocnieniu emocji.